

*... aby znali Ciebie,
jedyne prawdziwego Boga
oraz Tego, którego posłałeś,
Jezusa Chrystusa.*

PRYMASOWSKA SERIA BIBLIJNA

PRYMAS POLSKI

Redaktor naukowy serii
ks. prof. zw. dr hab. Waldemar Chrostowski

DIAMENTOWY FENIKS 2014

Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za całość publikacji Prymasowskiej Serii Biblijnej
i za propagowanie twórczości translatorskiej
ks. prof. zw. dr. hab. Remigiusza Popowskiego SDB

FENIKS 2018

Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
w kategorii Edytorstwo za publikację
BIBLIA PIERWSZEGO KOŚCIOŁA
w tłumaczeniu ks. Remigiusza Popowskiego SDB

FENIKS 2000

Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za publikację Biblii
w przekładzie księdza Jakuba Wujka

FENIKS 2006

Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za Prymasowską Serię Biblijną

Grecko-polski Stary Testament

KSIĘGI GRECKIE

Przekład interlinearny
z kodami gramatycznymi,
indeksem form podstawowych,
kodami Stronga i Popowskiego
oraz transliteracją

Przekład
Michał Wojciechowski

Oficyna Wydawnicza VOCATIO
Warszawa

Imprimatur Kurii Metropolitalnej Warszawskiej
nr 6416/NK/2007 z dnia 11.12.2007 r.

Przygotowanie komputerowe i skład systemem T_EX
Fixpoint Krzysztof Rudnik

Korekta

Elżbieta Augustyniak

Opracowanie graficzne okładki

Maciej Wojtkowski

Konsultacja naukowa

ks. dr hab. Roman Mazur

Wydanie drugie, gruntownie poprawione,
rozszerzone i uzupełnione (2026)

Copyright © 2008, 2026 by VOCATIO, Warszawa

All rights reserved. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Książka ani żadna jej część nie może być przedrukowywana, ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody właściciela praw autorskich.

Pisma w sprawie zezwoleń należy kierować na adres:

Oficina Wydawnicza VOCATIO sp. z o.o.

ul. Polnej Róży 1, 02-798 Warszawa

e-mail: vocatio@vocatio.com.pl

Redakcja: tel. 504 793 694

Dział handlowy: tel. 508 091 946

e-mail: handlowy@vocatio.com.pl

Księgarnia internetowa:

e-mail: sklep@vocatio.com.pl

www.vocatio.com.pl

ISBN 978-83-68896-00-8

Warszawa, dnia 27 czerwca 1997 r.

PRYMAS POLSKI

Słowo wstępne

Napawa radością fakt, że wierzący coraz częściej i chętniej sięgają po Pismo Święte. Zawiera ono bowiem to, co Bóg w swoim nieskończonym miłosierdziu zechciał objawić o sobie i odkrywa najważniejsze potrzeby i tęsknoty człowieka. Czytanie i rozważanie ksiąg świętych zapewnia wzrost życia religijnego, odmienia na lepsze ludzkie postępowanie i ukazuje perspektywy wieczności. „Żywe bowiem jest Słowo Boże, skuteczne i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy i ducha, stawów i szpiku, zdolne osądzić pragnienia i myśli serca” — czytamy w Liście do Hebrajczyków (4, 12).

Kościół okazuje pomoc w trudnym zadaniu poznawania i rozumienia Biblii także przez promowanie rezultatów badań uczonych. Studiują oni Pismo Święte, objaśniając je jako Słowo Boże i ludzkie. W ostatnich latach — zgodnie z zaleceniem Soboru Watykańskiego II — nastąpił w tej dziedzinie w Polsce znaczny postęp. W nurt tych dokonań wpisuje się „Prymasowska Seria Biblijna”, obejmująca najbardziej fundamentalne pomoce niezbędne dla rzetelnych studiów biblijnych.

Można żywić nadzieję, że książki, które się w tej serii ukazują, przyczynią się do dalszego pogłębiania i upowszechniania rzetelnych badań biblijnych, a przez to do nowego ożywienia duszpasterstwa i duchowości biblijnej. W ten sposób zwiłokrotnie w Kościele błogosławione owoce pragnienia poznawania i umiłowania Trójjedynego Boga.

+ Józef kard. Glemp

† Józef Kardynał Glemp
Prymas Polski

PRYMASOWSKA SERIA BIBLIJNA

Redaktor naukowy serii:
ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski

1. Remigiusz Popowski SDB, Michał Wojciechowski (przekł.), *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, Warszawa 1994, 1995, 1996, 1997, 2000, 2003, 2005, 2006, 2010.
2. James B. Pritchard (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. nauk. wyd. pol.), *Wielki atlas biblijny*, Warszawa 1994, 1997, 2001, 2010.
3. Remigiusz Popowski SDB, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1994, 1995, 1997, 2006.
4. Jan Flis, *Konkordancja Starego i Nowego Testamentu do Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1991, 1997, 1999, 2004.
5. Bruce M. Metzger, Michael D. Coogan (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. wyd. pol.), *Słownik wiedzy biblijnej*, Warszawa 1996, 1997, 1999, 2004.
6. Michał Wojciechowski (przekł. i oprac.), *Synopsa czterech Ewangelii*, Warszawa 1997, 1999, 2004, 2022.
7. Remigiusz Popowski SDB, *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1997, 1999, 2007.
8. Bruce Metzger, David Goldstein, John Ferguson (konsult. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. wyd. pol.), *Wielkie wydarzenia czasów biblijnych*, Warszawa 1998.
9. Paul J. Achtemeier (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. nauk. 3. wyd. pol.), *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1998, 1999, 2004.
10. Janusz Frankowski (red. nauk. i wstępy), *Biblia w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599 r. Transkrypcja typu „B” oryginalnego tekstu z XVI w. i wstępy*, Warszawa 1999, 2000, 2004, 2009, 2013, 2013, 2021.
11. Dan Bahat, Waldemar Chrostowski (oprac. wyd. pol.), *Atlas biblijnej Jerozolimy*, Warszawa 1999, 2004.
12. Piotr Briks, *Podręczny słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, Warszawa 1999, 2000, 2020, 2021, 2024–2025.
13. Ryszard Rubinkiewicz SDB (oprac. i wstępy), *Apokryfy Starego Testamentu*, Warszawa 1999, 2000, 2001, 2007, 2010, 2016, 2019, 2022–2025.
14. Anna Kuśmirek (przekł. i oprac.), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Księga Rodzaju. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi, transkrypcją oraz indeksem rdzeni*, Warszawa 2000.

15. Remigiusz Popowski SDB (przeł., wpraw. i przypisy), *Nowy Testament. Przeład na Wielki Jubileusz Roku 2000*, Warszawa 2000, 2022.
16. Craig S. Keener, Krzysztof Bardski, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000, 2010, 2017, 2021, 2024.
17. Raymond E. Brown SS, Joseph A. Fitzmyer SJ, Roland E. Murphy O' Carm (red. nauk. wyd. oryg.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Katolicki komentarz biblijny*, Warszawa 2001, 2004, 2010, 2013, 2018, 2021.
18. Fritz Rienecker, Gerhard Maier, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.) *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001, 2008.
19. Stanisław Gądecki (przeł. i oprac.) *Grecko-lacińsko-polska synopsa do 1 i 2 Księgi Machabejskiej*, Warszawa 2002.
20. Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (red.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik symboliki biblijnej*, Warszawa 2003, 2010, 2017.
21. Bogusław Widła, *Słownik antropologii Nowego Testamentu*, Warszawa 2003.
22. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Pięcioksiąg. Przeład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz indeksem rdzeni*, Warszawa 2003, 2009, 2017. Czwarte wydanie ukazało się pod tytułem *Hebrajsko-polski Stary Testament – TORA. Przeład interlinearny PIĘCIOKSIĘGU z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz kodami Stronga i Baumgartnera*, Warszawa 2023.
23. David H. Stern, *Komentarz żydowski do Nowego Testamentu*, Warszawa 2004, 2010, 2016, 2017, 2021, 2024.
24. John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Komentarz historyczno-kulturowy do Biblii Hebrajskiej*. Warszawa 2005. Drugie wydanie ukazało się pod tytułem *Komentarz historyczno-kulturowy do Starego Testamentu. Księgi protokanoniczne*, Warszawa 2014, 2019, 2024.
25. R.J. Coggins, J.L. Houlden (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik hermeneutyki biblijnej*, Warszawa 2005.
26. J.I. Packer, M.C. Tenney (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik tła Biblii*, Warszawa 2007.
27. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Prorocy. Przeład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz indeksem słów hebrajskich*, Warszawa 2008. Drugie wydanie ukazało się pod tytułem *Hebrajsko-polski Stary Testament – Prorocy. Przeład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz kodami Stronga i Baumgartnera*, Warszawa 2024.
28. Remigiusz Popowski SDB (przeład NT), Lyman Coleman (red. marginaliów i komentarzy), *Nowy Testament dla moderatorów*, Warszawa 2008, 2010, 2023.

29. Remigiusz Popowski SDB, *Grecko-polski słownik syntagmatyczny Nowego Testamentu*, Warszawa 2008.
30. Ludwig Koehler, Walter Baumgartner, Johann Jakob Stamm, *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, Warszawa 2008, 2013, 2023.
31. Michał Wojciechowski (przekł. i wstęp), *Grecko-polski Stary Testament – Księgi Greckie. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi i indeksem form podstawowych*, Warszawa 2008. Drugie wydanie ukazało się pod tytułem *Grecko-polski Stary Testament – Księgi greckie. Przekład interlinearny z kluczem gramatycznym, indeksem form podstawowych, kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją*, Warszawa 2026.
32. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Pisma. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz indeksem słów hebrajskich i aramejskich*, Warszawa 2009, 2014.
33. Krzysztof Sielicki, *Onomastykon Biblii Hebrajskiej i Nowego Testamentu. Systematyzacja zapisu biblijnych nazw własnych*, Warszawa 2009.
34. Gerald F. Hawthorne, Ralph P. Martin, Daniel G. Reid, *Słownik teologii św. Pawła*. Warszawa 2010, 2018.
35. Walter C. Kaiser Jr., Peter H. Davids, F.F. Bruce, Manfred T. Brauch, *Trudne fragmenty Biblii*, Warszawa 2011, 2012, 2017, 2023.
36. Anna Horodecka, Jurij Gołowanow wraz z Zespołem Redakcyjnym NPD (przekład i adaptacja dynamiczna), *Księga Psalmów. Nowy Przekład Dynamiczny*, Warszawa 2013.
37. Remigiusz Popowski SDB (przekł., wpraw. i przypisy), *Septuaginta czyli Biblia Starego Testamentu wraz z księgami deuterokanonicznymi i apokryfami*, Warszawa 2013, 2014, 2017, 2022.
38. Remigiusz Popowski SDB, *Onomastykon Septuaginty*, Warszawa 2013.
39. Ralph P. Martin, Peter H. Davids, *Słownik późnych ksiąg Nowego Testamentu i pism Ojców Apostolskich*, Warszawa 2014.
40. Remigiusz Popowski SDB, Michał Wojciechowski (przekł.), *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, z kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, Warszawa 2014, 2017, 2021, 2024.
41. Remigiusz Popowski SDB (przekł., wpraw. i przypisy), *Septuaginta, czyli Grecka Biblia Starego Testamentu wraz z księgami deuterokanonicznymi i apokryfami żydowskimi oraz onomastykonem*, Warszawa 2014.
42. James Strong, LL.D., S.T.D., *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*, Warszawa 2015, 2023.
43. Remigiusz Popowski SDB (przekład i przypisy), *Biblia pierwszego Kościoła*, Warszawa 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026.

44. Joel B. Green, Jeannine K. Brown, Nicholas Perrin, *Słownik nauczania Jezusa oraz tematów czterech Ewangelii*, Warszawa 2017, 2024.
45. James Strong, *Hebrajsko-polski i aramejsko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów hebrajskich i aramejskich oraz kodami Baumgartnera*, Warszawa 2017.
46. Rafał Paprocki (red.), *Odwrotny indeks Stronga z alfabetyczną listą polskich hasel do słowników Stronga: grecko-polskiego, hebrajsko-polskiego i aramejsko-polskiego*, Warszawa 2018.
47. Waldemar Chrostowski (przekł., wpraw. i przypisy), *Księga Dwunastu (Prorocy mniejsi), Biblia Hebrajska. Księgi protokanoniczne Starego Testamentu II/2d*, Warszawa 2021, 2022.
48. Remigiusz Popowski SDB (przekł.), *Ilustrowana Biblia Pierwszego Kościoła*, Warszawa 2021.
49. Lee Martin McDonald, *Kanon Biblii – źródła, przekaz, znaczenie*, Warszawa 2021, 2022.
50. Waldemar Chrostowski (przekł., wpraw. i przypisy), *Tora (Pięcioksiąg Mojżesza), Biblia Hebrajska. Księgi protokanoniczne Starego Testamentu*, Warszawa 2024.

Spis treści

Przedmowa redaktora naukowego „Prymasowskiej Serii Biblijnej”	XIII
Wprowadzenie	XV
Skróty form gramatycznych	XVIII
Księga Tobiasza, czyli Tobita (Τωβίτ)	1
Księga Judyty (Ιουδίθ)	86
Księga Estery (fragmenty greckie) (Ἑσθήρ)	189
1 Księga Machabejska (Μακκαβαίων Α΄)	215
2 Księga Machabejska (Μακκαβαίων Β΄)	424
Księga Mądrości (Σοφία Σαλωμῶντος)	568
Mądrość Syracha (Σοφία Ἰησοῦ Σειράχ)	669
Księga Barucha, w tym List Jeremiasza (Βαρούχ)	952
Księga Daniela – fragmenty greckie (Δανιήλ)	1006
Modlitwa Azariasza (Προσευχή Ἀζαρίου)	1006
Zuzanna (Σωσάννα)	1022
Bel i Wąż (Βήλ και Δράκων)	1039
Indeks form podstawowych	1051

PRZEDMOWA REDAKTORA NAUKOWEGO „PRYMASOWSKIEJ SERII BIBLIJNEJ”

Niniejszy tom stanowi drugie, poprawione i rozszerzone wydanie *Grecko-polskiego Starego Testamentu – Księgi Greckie*, który ukazał się w 2008 r. jako 31. tom „Prymasowskiej Serii Biblijnej”. Przy tej sposobności warto przypomnieć zasadnicze wątki treści przedmowy napisanej do pierwszego wydania.

Zapoczątkowaną w 1994 r. „Prymasowską Serię Biblijną” otwierał *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, autorstwa Remigiusza Popowskiego SDB i Michała Wojciechowskiego. W niedługim czasie ów przekład doczekał się kilku wydań, co potwierdziło jego potrzebę, znacznie ożywiło studia i badania nad Nowym Testamentem oraz przyczyniło się do tego, że po oryginalny tekst drugiej części Biblii chrześcijańskiej mogły sięgnąć osoby bez gruntownej znajomości biblijnego języka greckiego. W stosunkowo krótkim czasie „Prymasowska Seria Biblijna” wzbogaciła się o wiele kolejnych tomów, które całkowicie odmieniły krajobraz katolickiej biblistyki polskiej. W żadnym innym kraju nie dokonał się w tak krótkim okresie tak wielki postęp ani nie odnotowano równie dynamicznego rozwoju wiedzy biblijnej. Z perspektywy ponad trzydziestu lat, które upłynęły od zapoczątkowania tej znakomitej serii, trzeba z satysfakcją powtórzyć, że poszczególne publikacje układają się w starannie przemyślany ciąg, który podejmuje i omawia rozmaite aspekty biblistyki, od archeologii i historii, geografii i topografii, przez kulturę, środowisko społeczne, religijne, językowe i mentalność mieszkańców starożytnego Bliskiego Wschodu, po egzegezę i teologię oraz hermeneutykę biblijną.

Po ukazaniu się i życzliwym przyjęciu interlinearnego przekładu Nowego Testamentu mnożyły się i nasilały postulaty opracowania interlinearnego przekładu Starego Testamentu. Nie trzeba uzasadniać, że jest to zadanie o wiele trudniejsze. Po pierwsze, kanon ksiąg Starego Testamentu jest znacznie obszerniejszy niż kanon ksiąg Nowego Testamentu. Po drugie, katolicki kanon Starego Testamentu składa się z dwóch zasadniczych części, nazywanych odpowiednio: księgi protokanoniczne oraz księgi deuterokanoniczne (wtórnokanoniczne). Księgi protokanoniczne zostały zapisane i zachowały się w języku hebrajskim i – w kilku miejscach – spokrewnionym z nim języku aramejskim. Księgi deuterokanoniczne powstały w języku hebrajskim bądź aramejskim, lecz zachowały się i weszły do kanonu w języku greckim, albo też, co dotyczy niektórych z nich, zostały napisane po grecku; tak czy inaczej, w swoim kanonicznym kształcie istnieją one w języku greckim. Mamy jednak do czynienia ze znamienym paradoksem. Mimo tego, że gdy pod koniec XIX wieku w tzw. Genizie Kairskiej odnaleziono hebrajski tekst deuterokanonicznej Księgi Syracha, to podstawę dla jej przekładów na języki nowożytne nadal stanowi tekst grecki.

Interlinearny przekład wszystkich ksiąg Starego Testamentu wymaga zatem oparcia się na oryginałach napisanych i zachowanych w trzech językach: hebrajskim, aramejskim

i greckim. Dwa pierwsze to języki semickie, natomiast trzeci to język indoeuropejski. Istnieją między nimi wielkie różnice, które mają ogromny wpływ na naturę i charakter przekładu ksiąg świętych na języki, którymi współcześnie się posługujemy.

Zwiastunem interlinearnego przekładu całej pierwszej części Biblii chrześcijańskiej, czyli Starego Testamentu, stało się wydanie w Wielkim Jubileuszu Roku 2000, jako 14. tom „Prymasowskiej Serii Biblijnej”, przekładu Księgi Rodzaju. Trzy lata później, w 2003 r., jako 22. tom niniejszej serii ukazał się interlinearny przekład zbioru Tory, czyli Pięcioksięgu Mojżesza. Zainteresowanie, z jakim się spotkał, jeszcze raz potwierdziło celowość zintensyfikowania prac nad wydaniem dwóch pozostałych zbiorów Biblii Hebrajskiej, czyli Proroków i Pism, które w kanonie katolickim wchodzą w skład ksiąg protokanonicznych. W 2008 r., jako 27. tom „Prymasowskiej Serii Biblijnej” ukazał się interlinearny hebrajsko-polski przekład zbioru Proroków, a w 2009 r., jako 32. tom tej samej serii, analogiczny przekład zbioru Pism. Tak zakończono wydawanie monumentalnego dzieła, które pozwoliło zainteresowanym Biblią Hebrajską lepiej poznać i zrozumieć jej przesłanie religijne.

Pod koniec pierwszej dekady XXI wieku podobne przedsięwzięcie zaowocowało w 2008 r. ukazaniem się interlinearnego przekładu deuterokanonicznych ksiąg Starego Testamentu. Tłumaczenia i opracowania dokonał Michał Wojciechowski, profesor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, mający w swoim dorobku również ważne publikacje poświęcone apokryfom z Biblii Greckiej. Ta nieoceniona pomoc otwiera nowe pola i horyzonty badawcze, a zarazem przybliży odbiorcom i miłośnikom Biblii bodaj najmniej znaną jej część, czyli starotestamentowe księgi deuterokanoniczne. Wyrosły one w środowisku judaizmu hellenistycznego, otwartego na orędzie Jezusa Chrystusa i nauczanie Kościoła apostołskiego. Wchodzą one w skład Septuaginty, czyli Biblii Greckiej, która stała się pierwszą Biblią Kościoła. Jej przekład na język polski, dokonany przez Remigiusza Popowskiego SDB, ukazał się w 2014 r. jako 41. tom „Prymasowskiej Serii Biblijnej”.

Księgi Greckie pozwalają z nowym zapalem i przy pomocy nowych narzędzi, a także z jeszcze większym pożytkiem duchowym, zgłębiać siedem ksiąg z pierwszej części Pisma Świętego. Są to Księgi: Tobiasza, Judyty, 1 i 2 Machabejska, Mądrości, Mądrość Syracha oraz Księga Barucha, w tym List Jeremiasza, a także kilka greckich fragmentów Księgi Daniela i Księgi Estery. We *Wprowadzeniu* prof. Michał Wojciechowski wyjaśnia naturę ksiąg deuterokanonicznych i ich losy w judaizmie rabinicznym i chrześcijaństwie, a także zasady przyjęte w przekładzie interlinearnym oraz uzupełnienia i zmiany, które wprowadzono do niniejszego wydania.

Dobry początek uprzystępniania Biblii Greckiej mamy od kilkunastu lat za sobą. Należy ponowić nadzieję, że błogosławione owoce poznawania i upowszechniania Słowa Bożego zostaną jeszcze bardziej zwielokrotnione, przyczyniając się do dalszego pogłębienia wiary i kultury chrześcijańskiej.

Ks. prof. Waldemar Chrostowski
Honorowy przewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich
Warszawa, 1 lutego 2026 r.

WPROWADZENIE

Obecny tom interlinearnego wydania Pisma św. z Oficyny Wydawniczej VOCATIO zawiera księgi greckie Starego Testamentu. Cały Stary Testament w wydaniach katolickich liczy 46 ksiąg, z czego 39 zachowało się po hebrajsku, w głównym języku Starego Testamentu, z małymi fragmentami po aramejsku. Pozostałe 7 znamy po grecku: są to księgi: Tobiasza (a ściślej Tobita), Judyty, 1 i 2 Machabejska, Mądrości, Syracha (Mądrość Syracha – inaczej Eklezjastyk) oraz Barucha. Wymieniam je tu w kolejności przyjętej w wydaniach polskich i zastosowanej również w tym tomie.

Do nich należy dodać fragmenty innych ksiąg, które istnieją po hebrajsku, ale w wersji greckiej są nieco dłuższe. Zachowane tylko po grecku uzupełnienia znajdziemy w księgach: Estery (6 niedługich wstawek) oraz Daniela (większość rozdziału 3. oraz rozdziały 13–14). W części wydań i tłumaczeń umieszcza się osobno wersety z Dn 3 pod tytułem: „Azariasz i trzech młodzieńcy” itp., z Dn 13 pod tytułem „Zuzanna”, oraz z Dn 14 pod tytułem „Bel i smok” (względnie „Bel i wąż”). Z Księgi Barucha wydziela się często jej rozdział 6., jako „List Jeremiasza”, jako że faktycznie powstał on osobno i osobno występuje w wielu rękopisach starożytnych. Ponadto wydziela się jako oddzielny krótki utwór Prolog do Mądrości Syracha, w którym, nietypowo, nie numeruje się zdań–wersetów, lecz krótkie linijki tekstu.

Z tych pism 2 Księga Machabejska, Księga Mądrości i Prolog do Mądrości Syracha niewątpliwie powstały w oryginale po grecku. Współcześnie uznaje się zwykle List Jeremiasza i Księgę Judyty za utwory w oryginale greckie, choć w pewnej mierze naśladują one styl hebrajski. Niepewny jest język pierwotny drugiej części Księgi Barucha (Ba 3,9 – 5,9). Pozostałe księgi i ustępy są tłumaczeniami z hebrajskiego lub aramejskiego. Udało się odnaleźć po hebrajsku większość tekstu Mądrości Syracha (rękopisy z genizy synagogi w Kairze i z Masady), a po aramejsku i hebrajsku fragmenty Księgi Tobita (rękopisy z Qumran). Wersje te nieco się różnią od pism greckich.

Wszystkie te księgi rozpowszechniły się w wersji greckiej i w takiej znalazły uznanie w starożytnym judaizmie zhellenizowanym oraz w Kościele. W takiej postaci weszły zatem do kanonu biblijnego. W starożytności były przepisywane po grecku i po łacinie razem z innymi księgami Biblii. Były szeroko cytowane jako Pismo św. przez Ojców Kościoła. Natomiast w judaizmie rabinicznym, kontynuującym tradycję uczonych w Piśmie, były pomijane. Skoro więc Żydzi uznawali tylko 39 ksiąg hebrajskich, niektórzy Ojcowie Kościoła wahali się co do kanoniczności ksiąg greckich Starego Testamentu i z tego powodu część starożytnych spisów kanonu je pomija. Ostatecznie jednak w Kościele zachodnim oraz wschodnim zostały uznane. Katolicyzm i prawosławie zaliczają je więc do Pisma św.

Tymczasem protestanci, w ślad za Marcinem Lutrem, wydzielili je jako osobną kategorię, którą nazwali „Apokryfami” w innym znaczeniu niż „apokryfy” w terminologii katolickiej. W niektórych wydaniach Biblii występują one czasami jako dodatek.

Do kanonu prawosławnego i do grupy Apokryfów w znaczeniu protestanckim należy też kilka dalszych utworów o mniejszym znaczeniu, których kanon katolicki, ustalony ostatecznie i oficjalnie na Soborze Trydenckim w 1546 roku, już nie uwzględnia (zob. M. Wojciechowski, *Apokryfy z Biblii greckiej*, Rozprawy i Studia Biblijne 8, Oficyna Wydawnicza VOCATIO, Warszawa 2001). Ten tom ich nie zawiera.

Katolicy uznają siedem wspomnianych wcześniej ksiąg greckich Starego Testamentu za święte i kanoniczne, nazywając je „księgami deuterokanonicznymi Starego Testamentu”. Naukowa nazwa ksiąg deuterokanonicznych oznacza, iż są to utwory, których przynależność do kanonu była lub jest podawana w wątpliwość.

Greckie księgi Starego Testamentu były przepisywane w starożytności wraz z greckim przekładem ksiąg hebrajskich. Same zresztą były w części takim przekładem. Główną grecką wersję Starego Testamentu utarło się nazywać Septuagintą (od łacińskiego „siedemdziesiąt”, gdyż według legendy był to przekład siedemdziesięciu uczonych). Naukowe wydania tekstu Septuaginty obejmują zatem te księgi wraz z pozostałymi.

Użyty w tej publikacji tekst grecki pochodzi z wydania Alfreda Rahlfsa, *Septuaginta*, Stuttgart 1935 (obecnie wychodzi księga po księdze doskonalsze wydanie krytyczne w serii: *Septuaginta. Vetus Testamentum graece auctoritate Societatis Göttingensis editum*). Z powodu różnic między rękopisami i wydaniem, występują oczywiście odpowiednie różnice między przekładami. Gdy wydanie Rahlfsa podaje równoległe dwie różne wersje, skupiono się w tym wydaniu na jednej (przypadek Księgi Tobita). Wersję elektroniczną wydania Rahlfsa, formy podstawowe słów greckich oraz kody gramatyczne zaczerpnięto z programu Bible Works © for Windows. Z tej ostatniej wersji pochodzą więc konwencje ortograficzne.

Bliższe omówienie zasad przekładu interlinearnego, jak też charakterystykę cech języka greckiego, znaleźć można w tomie *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, tłum. Remigiusz Popowski SDB i Michał Wojciechowski, Oficyna Wydawnicza VOCATIO, Warszawa 1994 (wydanie poprawione 2014). Tamże umieszczono wybraną bibliografię na temat języka greckiego.

Ze względu na temat tomu obecnego wypada ją uzupełnić o słowniki do Septuaginty: F. Rehkopf, *Septuaginta-Vokabular*, Göttingen 1989; J. Lust, E. Eynikel, K. Hauspie, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, cz. I-II, Stuttgart 1992-96; R. Brannan, *Lexham Research Lexicon of the Septuagint*, Bellingham 2020; a zwłaszcza T. Muraoka, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, Louvain 2009. Ze słowników ogólnych do greki należy dodać ten: F. Montanari, *The Brill Dictionary of Ancient Greek*, 2015.

Tekst i objaśnienia w obecnym wydaniu zajmują pięć linii druku. Tekst grecki znajduje się w linii środkowej. Podany jest większą czcionką. W linii poniżej tekstu greckiego znajduje się etymologiczny przekład polski. Ponieważ książka ma przede wszystkim pomagać w lekturze oryginału, jest to dosłowny przekład każdego słowa z osobna. Stworzenie z przekładów pojedynczych słów poprawnego zdania polskiego przeważnie wymaga modyfikacji form gramatycznych a czasem doboru słów. Gdy słowo greckie nie ma odpowiednika polskiego (rodzajniki), postawiono kreskę; gdy podany przekład nie

jest, ze względu na zrozumiałość, całkiem literalny, lub też gdy dodano słowo potrzebne po polsku, użyte zostały nawiasy. Na dole, pod przekładem polskim, podana jest mniejszą czcionką przybliżona wymowa słowa greckiego. Natomiast bezpośrednio nad tekstem greckim umieszczono numer, który pozwala znaleźć formę podstawową danego słowa greckiego w indeksie umieszczonym na końcu książki, a następnie objaśnienie formy gramatycznej w formie kodu literowego (użyte w nim skróty są objaśnione po tym wprowadzeniu). W najwyższej linii znajdują się zwykle dwie liczby. Pierwsza, poprzedzona literą P, to numer danego słowa greckiego w słowniku ks. Remigiusza Popowskiego (*Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1994). Druga, z literą G, odsyła do polskiego przekładu słownika Jamesa Stronga (*Grecko-polski słownik Stronga do Nowego Testamentu*, wyd. 2, Warszawa 2022). Są to słowniki do Nowego Testamentu, w którym rzecz jasna niektóre słowa z ksiąg greckich Starego Testamentu nie występują. W takim przypadku zaznacza się ich brak kreską.

Obecna edycja ksiąg greckich Starego Testamentu jest wydaniem drugim. Uwzględniono w nim liczne poprawki do tłumaczenia i dodano odsyłacze do słowników oraz wymowę.

Michał Wojciechowski

SKRÓTY FORM GRAMATYCZNYCH

Objaśnienia gramatyczne słów greckich ujęte są w formie kodu literowego. Pierwsza litera wskazuje część mowy, następne formę fleksyjną i inne właściwości. Ponieważ, jak już zaznaczono, objaśnienia te pochodzą, jak i tekst grecki, z Bible Works © for Windows, opierają się one na angielskich nazwach form gramatycznych, które podobne są do łacińskich.

Rzeczowniki – 5 liter

n rzeczownik

n mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik, **v** wołacz

m rodzaj męski, **f** rodzaj żeński, **n** rodzaj nijaki

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

c rzeczownik pospolity, **p** nazwa własna

Zaimki – 5 liter

r zaimek

p osobowy, **r** względny, **d** wskazujący, **q** pytający, **i** nieokreślony, **t** wzmacniający, **x** zwrotny, **e** wzajemnie zwrotny

n mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik

m rodzaj męski, **f** rodzaj żeński, **n** rodzaj nijaki

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

Rodzajniki – 4 litery

d rodzajnik określony

n mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik, **v** wołacz

m rodzaj męski, **f** rodzaj żeński, **n** rodzaj nijaki

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

Przymiotniki oraz dołączane do nich zaimki i liczebniki – 6 liter

a przymiotnik

n normalny przymiotnik, **s** dzierżawczy, **d** wskazujący, **q** pytający, **i** nieokreślony, **t** wzmacniający, **c** liczebnik główny, **o** liczebnik porządkowy, **m** liczebnik wielokrotny

n mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik, **v** wołacz

m rodzaj męski, **f** rodzaj żeński, **n** rodzaj nijaki

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

n stopień równy (lub brak stopniowania), **c** stopień wyższy, **s** stopień najwyższy

Czasowniki (formy osobowe) – 6 znaków

v czasownik

i tryb orzekający, **d** tryb rozkazujący, **s** tryb łączący (koniunktyw), **o** tryb życzący (optatyw)

p czas teraźniejszy, **f** czas przyszły, **a** aoryst (czas przeszły nieokreślony), **i** czas przeszły niedokonany (imperfectum), **x** czas dokonany (perfectum), **y** czas zaprzeszczyły (plusquamperfectum), **z** czas przyszły dokonany

a strona czynna, **m** strona zwrotna, **e** strona zwrotnobierna (mediopasywna), **p** strona bierna

1 pierwsza osoba, **2** druga osoba, **3** trzecia osoba

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

Czasowniki w formie imiesłowu – 7 liter

v czasownik

p imiesłów (przymiotnikowy)

p czasu teraźniejszego (sens niedokonany), **f** czasu przyszłego, **a** aorystu (sens dokonany), **x** perfectum (dokonany)

a strona czynna, **m** strona zwrotna, **p** strona bierna

n mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik, **v** wołacz

m rodzaj męski, **f** rodzaj żeński, **n** rodzaj nijaki

s liczba pojedyncza, **p** liczba mnoga

Czasowniki w formie bezokolicznika – 4 litery

v czasownik

n bezokolicznik (z rodzajnikiem funkcjonuje jako rzeczownik odsłowny)

p czasu teraźniejszego (sens niedokonany), **f** czasu przyszłego, **a** aorystu (czasu przeszłego, sens dokonany), **x** perfectum (dokonanego)

a strona czynna, **m** strona zwrotna, **e** strona zwrotnobierna (mediopasywna), **p** strona bierna

Nieodmienne części mowy – 1 lub 2 litery

b przysłówek

c spójnik (**s** zdań podrzędnych, **c** zdań współrzędnych)

p przyimek (przypadek odpowiedniego rzeczownika: **n** mianownik, **g** dopełniacz, **d** celownik, **a** biernik)

x partykuła

t rzeczownik nieodmienny

i wykrzyknik

Τωβίτ

Księga Tobiasza

P968 / G976 1053 / nnfsc	P3049 / G3056 3388 / ngmpc	— 5240 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	— 5239 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	— 49 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms
1,1 βίβλος	λόγων	Τωβιθ	τοῦ	Τωβιηλ	τοῦ	Ανανιηλ	τοῦ
Księga biblos	spraw logon	Tobita, Tobith	(syna) tu	Tobiela, Tobiel	(syna) tu	Ananiela, Ananiel	(syna) tu
— 12 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	— 1110 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	— 4710 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	— 4704 / ngmsp	P1529 / G1537 1734 / pg
Αδουηλ	τοῦ	Γαβαηλ	τοῦ	Ραφαηλ	τοῦ	Ραγουηλ	ἐκ
Aduela, Aduel	(syna) tu	Gabaela, Gabael	(syna) tu	Rafaela, Rafael	(syna) tu	Ragueta, Raguel	z ek
P3460 / G3588 3808 / dgms	P4550 / G4690 4920 / ngncs	— 82 / ngmsp	P1529 / G1537 1734 / pg	P5292 / G5443 5664 / ngfsc	P3382 / G3508 3699 / ngmsp	— 1630 / ngmsp	P3614 / G3739 3965 / rrmms
τοῦ	σπέρματος	Ασιηλ	ἐκ	φυλῆς	Νεφθαλιμ	1,2 ὅς	ὅς
— tu	nasienia spermatos	Asjela, Asiel	z ek	plemienia fyles	Neftalego, Nefthaim	— 1630 / ngmsp	który hos
P162 / G162 247 / viap3s	—	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfp	P2244 / G2250 2576 / ndfpc	— 1630 / ngmsp	— 1630 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms
ἡχμαλωτεύθη	—	ἐν	ταῖς	ἡμέραις	Ενεμεσσαρου	τοῦ	τοῦ
został_zabrany_do_niewoli echmaloteuthe	—	w en	— tais	dniach hemerais	Enemessara, Enemessaru	— tu	— tu
P927 / G935 1024 / ngmsc	P3460 / G3588 3808 / dgmp	— 88 / ngmpp	P1529 / G1537 1734 / pg	— 2605 / ngfsp	P3614 / G3739 3965 / rrmfs	P1505 / G1510 1706 / viipa3s	P1529 / G1537 1734 / pg
βασιλέως	τῶν	Ἀσσυρίων	ἐκ	Θισβης	ἧ	ἐστιν	ἐκ
króla basileos	— ton	Asyryjczyków, Assyrión	z ek	Tisbes, Thisbes	które he	jest estín	z ek
P1182 / G1188 1305 / angmpn	— 2854 / ng-sp	P3460 / G3588 3808 / dgfs	P3382 / G3508 3699 / ngmsp	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfs	P506 / G507 591 / b	P1048 / G1056 1127 / ndfsp
δεξιῶν	Κυδιῶς	τῆς	Νεφθαλιμ	ἐν	τῆ	ἄνω	Γαλιλαία
prawej deksion	Kydios	— tes	Neftalego, Nefthaim	w en	— te	(górnej) ano	Galilei, Galiläia
P5081 / G5231 5449 / pg	— 86 / ngmsp	P3571 / G3694 3926 / pg	P3471 / G3598 3818 / ngfsc	P1422 / G1424 1578 / ngfpc	P2241 / G2246 2575 / ngmsc	P1529 / G1537 1734 / pg	P704 / G710 798 / angmpn
ὑπεράνω	Ἀσσηρ	ὀπίσω	ὁδοῦ	δυσμῶν	ἡλίου	ἐξ	ἀριστερῶν
powyżej hyperano	Asser Asser	za opiso	drogą hodu	zachodów dysmon	śłońca, helii	na eks	lewo aristeron

— 5543 / ngmsp	P1475 / G1473 1680 / rpn-s	— 5240 / nnmsp	P3471 / G3598 3818 / ndfpc	P222 / G225 313 / ngfsc	P4071 / G4198 4435 / viim1s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1720 / G1722 1926 / pd
Φογορ (od)_Fogor. Fogor	1,3 ἐγὼ Ja, ego	Τωβιθ Tobit, Tobith	ὄδοις drogami hodois	ἀληθείας prawdy aletheias	ἐπορευόμην podążalem eporeuomen	καὶ i kai	ἐν wsród en
P1338 / G1343 1489 / ndfpc	P3831 / G3956 4188 / aiafnp	P3460 / G3588 3808 / dafp	P2244 / G2250 2576 / nafpc	P3460 / G3588 3808 / dgfs	P2219 / G2222 2548 / ngfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P1475 / G1473 1680 / rpg-s
δικαιοσύνας sprawiedliwych_(czynów) dikaiosynais	πάσας (przez)_wszystkie pasas	τάς —	ἡμέρας dni hemeras	τῆς —	ζωῆς życia dzoes	μου mego mu	μου mego mu
P2522 / G2532 2893 / cc	P1653 / G1654 1866 / nafpc	P4057 / G4183 4424 / anafnp	P4034 / G4160 4386 / viaa1s	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P81 / G80 172 / ndmpc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc
καὶ i kai	ἐλεημοσύνας milosiernych_(czynów) eleemosynas	πολλὰς wiele pollas	ἐποίησα uczyniłem epoieisa	τοῖς —	ἀδελφοῖς braciom adelfois	μου mym mu	καὶ i kai
P3460 / G3588 3808 / dnds	P1486 / G1484 1689 / ndnsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P4071 / G4198 4435 / viap2p	P3210 / G3326 3548 / pg	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P1720 / G1722 1926 / pd
τῷ — to	ἔθνει narodowi ethnei	μου memu, mu	τοῖς — tois	πορευθεῖσιν przybyłym poreutheisin	μετ’ ze met	ἐμοῦ mna emu	ἐν w en
P3460 / G3588 3808 / ddfs	P161 / G161 246 / ndfsc	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dafs	P5409 / G5561 5810 / nafsc	P3460 / G3588 3808 / dgmp	— 88 / ngmpp	P1513 / G1519 1715 / pa
τῆ — te	αἰχμαλωσία grupie_jeńców aichmalosia	εἰς do eis	τῆν — ten	χώραν kraju choran	τὼν — ton	Ἀσσυρίων Asyryjczyków, Assyriion	εἰς do eis
P— / G3535 3702 / nafsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P3627 / G3753 3980 / cs	P1505 / G1510 1706 / viim1s	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfs	P5409 / G5561 5810 / ndfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s
Νινευη Niniwy. Nineue	1,4 καὶ A kai	ὅτε kiedy hote	ἤμην byłem emen	ἐν w te	τῆ — te	χώρα kraju chora	μου mym mu
P1086 / G1093 1185 / ndfsc	P2460 / G2474 2752 / ngmsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P3627 / G3753 3980 / cs	P1505 / G1510 1706 / viim1s	P3377 / G3501 3720 / anmsn	P3831 / G3956 4188 / ainfsn	P3460 / G3588 3808 / dnfs
γῆ ziemi ge	Ἰσραηλ Izraela Israel	καὶ i kai	ὅτε kiedy hote	ἤμην byłem emen	νέος młody, neos	πᾶσα całe pasa	ἡ — he
P3382 / G3508 3699 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	P3837 / G3962 4195 / ngmsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P862 / G868 940 / viaa3p	P570 / G575 668 / pg	P3460 / G3588 3808 / dgms	P3498 / G3624 3841 / ngmsc
Νεφθαλιμ Nefthalego Nefthalim	τοῦ — tu	πατρός ojca patros	μου mego mu	ἀπέστησαν odstąpiło apestesan	ἀπὸ od apo	τοῦ — tu	οἴκου domu oiku
P1153a / G1138 1246 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	P3837 / G3962 4195 / ngmsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P570 / G575 668 / pg	P2409a / G2419 2730 / ngfsp	P4046 / G4172 4406 / ngfsc
Δαυιδ Dawida Dauid	τοῦ — tu	πατρός ojca patros	μου mego mu	καὶ i kai	ἀπὸ od apo	Ἰερουσαλημ Jerozolimy, Ierusalem	πόλεως miasta poleos
P1582 / G1586 1786 / vrapgfs	P1529 / G1537 1734 / pg	P3831 / G3956 4188 / aigfnp	P5292 / G5443 5664 / ngfpc	P2460 / G2474 2752 / ngmsp	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dans	P2368 / G2378 2704 / vnpa
ἐκλεγείσης wybranego eklegeises	ἐκ ze ek	πασῶν wszystkich pason	φυλῶν plemion fylon	Ἰσραηλ Izraela Israel	εἰς do eis	τὸ — to	θυσιαζέειν ofiarowywania thysiadzein
P3831 / G3956 4188 / aidfnp	P5292 / G5443 5664 / ndfpc	P2460 / G2474 2752 / ngmsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P39 / G37 135 / viap3s	P3460 / G3588 3808 / dnms	P3361 / G3485 3710 / nnmsc	P3460 / G3588 3808 / dgfs
πάσαις (dla)_wszystkich pasais	φυλαῖς plemion fylais	Ἰσραηλ Izraela, Israel	καὶ i kai	ἡγιασθη został_święcony hegiasthe	ὁ — ho	ναὸς przybytek naos	τῆς — tes

P2669 / G2682 3060 / ngfsc		P3460 / G3588 3808 / dgms	P2306 / G2316 2636 / ngmsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3492 / G3618 3837 / viap3s	P1720 / G1722 1926 / pd	P838 / G846 920 / rpdfs	P1513 / G1519 1715 / pa
κατασκηνώσεως zamieszkiwania kataskenoseos	του	θεου	και	ὠκοδομηθη	εν	αυτη	εις	
—	—	Boga,	i	zbudowany	w	niej	na	
—	tu	theu	kai	okodomethe	en	aute	eis	
P3831 / G3956 4188 / aiafnp	P3460 / G3588 3808 / dafp	P1067 / G1074 1158 / nafpc	P3460 / G3588 3808 / dgms	P165 / G165 250 / ngmsc	P3831 / G3956 4188 / ainmnp	P3460 / G3588 3808 / dnmp	P81 / G80 172 / nnmpc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s
πάσας	τάς	γενεάς	του	αιῶνος	1,5 πάντες	οί	ἀδελφοί	μου
wszystkie	—	pokolenia	—	wieku.	Wszyscy	—	bracia	moi
pasas	tas	geneas	tu	aionos	pantes	hoi	adelfoi	mu
P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dnms	P3498 / G3624 3841 / nnmsc	P3382 / G3508 3699 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms	P3837 / G3962 4195 / ngmsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2368 / G2378 2704 / viia3p	P1560 / G1565 1764 / rdnmp
και	ὁ	οἶκος	Νεφθαλιμ	του	πατρός	μου	ἐθυσίαζον	ἐκείνοι
i	—	dom	Neftalego	—	ojca	meگو	ofiarowywał	owemu
kai	ho	oikos	Nefthalim	tu	patros	mu	ethysiadzon	ekainoi
P3460 / G3588 3808 / ddms	P3322 / G3448 3655 / ndmcs	P3614 / G3739 3965 / rrams	P4034 / G4160 4386 / viaa3s	—	—	P3460 / G3588 3808 / dnms	P927 / G935 1024 / nnmsc	P2460 / G2474 2752 / ngmsp
τῷ	μόσχω	ὄν	ἐποίησεν	Ιεροβεαμ	ὁ	βασιλεὺς	Ισραηλ	
—	cielcowi,	którego	uczynił	Jeroboam	—	król	Izraela	
to	moscho	hon	epoiesen	Ierobeam	ho	basileus	Israel	
P1720 / G1722 1926 / pd	—	P1909 / G1909 2148 / pg	P3831 / G3956 4188 / aignrp	P3610 / G3735 3960 / ngnrc	P3460 / G3588 3808 / dgfs	P1048 / G1056 1127 / ngfsp	P2522+1475 / G2532+1473 2895 / cc&rpn-s	
ἐν	Δαν	ἐπὶ	πάντων	ὀρέων	τῆς	Γαλιλαίας	1,6	κάγω
w	Dan,	[i]_na	wszystkich	górach	—	Galilei.	A_ja	
en	Dan	epi	panton	oreon	tes	Galilias	kago	
P3316 / G3441 3650 / annms	P4071 / G4198 4435 / viim1s	—	P4052 / G4178 4411 / b	P1513 / G1519 1715 / pa	P2404 / G2414 2728 / nafsp	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfp	
μονώτατος	ἐπορευόμην	πολλάκις	εις	Ιεροσόλυμα	ἐν	ταῖς		
sam_calkiem	udawałem_się	wielekroć	do	Jerozolimy	w	—		
monotatos	eporeuomen	pollakis	eis	Ierosolyma	en	tais		
P1859 / G1859 2103 / ndfpc	P2520 / G2531 2892 / cs	P1118 / G1125 1226 / vixp3s	P1720 / G1722 1926 / pd	P3831 / G3956 4188 / aidmsn	P2460 / G2474 2752 / ngmsp	P1720 / G1722 1926 / pd	P4236* / G4366 4616 / ndnsc	
ἐορταῖς	καθὼς	γέγραπται	ἐν	παντὶ	Ισραηλ	ἐν	προστάγματι	
świąta,	jako	zostało_napisane	w	całym	Izraelu	w	dekrecie	
heortais	kathos	gegraptai	en	panti	Israel	en	prostagmati	
P166 / G166 251 / andmsn	P3460 / G3588 3808 / dafp	P533 / G536 628 / nafpc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / danp	—	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dafp	
αιωνίῳ	τάς	ἀπαρχὰς	και	τὰ	πρωτογενήματα	και	τάς	
wiecznym,	—	pierwociny	i	—	pierworodne,	i	—	
aionio	tas	aparchas	kai	ta	protogenemata	kai	tas	
P1176 / G1182 1300 / aoafnp	P3460 / G3588 3808 / dgnp	P2926 / G2934 3276 / ngnrc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dafp	—	P3460 / G3588 3808 / dgnp	P4134 / G4263 4492 / ngnrc	
δεκάτας	τῶν	κτηνῶν	και	τάς	πρωτοκουρίας	τῶν	προβάτων	
dziesięciny	—	bydeł	i	—	pierwsze_runo	—	owiec	
dekatas	ton	ktenon	kai	tas	protokurias	ton	probaton	
P2189* / G2192 2522 / vppanms	—	—	P1513 / G1519 1715 / pa	P2404 / G2414 2728 / nafsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P1319 / G1325 1464 / viia1s	P838 / G846 920 / rpanp	
ἔχων	ἀπέτρεχον	εις	Ιεροσόλυμα	1,7	και	ἐδίδουν	αὐτὰ	
mając,	spieszylem	do	Jerozolimy.	I	I	dawałem	je	
echon	apetrechon	eis	Ierosolyma	Ierosolyma	kai	edidun	auta	
P3460 / G3588 3808 / ddmp	P2398 / G2409 2779 / ndmpc	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P5061 / G5207 5425 / ndmpc	P1 / G2 1 / ngmsp	P4184 / G4314 4540 / pa	P3460 / G3588 3808 / dans	P2369 / G2379 2705 / nansc	
τοῖς	ἱερεῦσιν	τοῖς	υἱοῖς	Ααρων	πρὸς	τὸ	θυσιαστήριον	
—	kapłanom	—	synom	Aarona	na	—	oltarz,	
tois	hierusin	tois	hyiois	Aaron	pros	to	thysiasterion	

P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dafs	P1176 / G1182 1300 / aoafsn	P3460 / G3588 3808 / dgms	P4484 / G4621 4852 / ngmsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dgms	P3505 / G3631 3850 / ngmsc	P2522 / G2532 2893 / cc
καὶ	τὴν	δεκάτην	τοῦ	σίτου	καὶ	τοῦ	οἴνου	καὶ
a	—	dziesięcinę	—	zboża	i	—	wina	i
kai	ten	dekaten	tu	situ	kai	tu	oinu	kai
P1635 / G1637 1852 / ngmsc	P2522 / G2532 2893 / cc	—	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dgfp	P4668 / G4808 5051 / ngfpc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dgmp	P3055a / G3062 3395 / angfpc
ἐλαίου	καὶ	ῥοῶν	καὶ	τῶν	σύκων	καὶ	τῶν	λοιπῶν
oliwy	i	granatu	i	—	fig	i	—	pozostałych
elaiu	kai	hroon	kai	ton	sykon	kai	ton	loipon
—	—	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P5061 / G5207 5425 / ndmpc	P3010 / G3017 3310 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P2313 / G2323 2640 / vppadmp	—	P1720 / G1722 1926 / pd
ἀκροδρύων	τοῖς	υἱοῖς	Λευι	τοῖς	θεραπεύουσιν	ἐν	—	—
owocowych_drzew	—	synom	Lewiego	—	szługom	w	—	—
akrodryon	tois	hyiois	Leui	tois	therapeusin	en	—	—
P2409a / G2419 2730 / ndfsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dafs	P1176 / G1182 1300 / aoafsn	P3460 / G3588 3808 / dafs	P1201 / G1208 1319 / aoafsn	—	—	—
Ἱερουσαλημ	καὶ	τὴν	δεκάτην	τὴν	δευτέραν	ἀπεδεκάτιζον	—	—
Jeruzolimie	i	—	dziesięcinę	—	drugą	oddawałem_na_dziesięcinę	—	—
Ierusalem	kai	ten	dekaten	ten	deuteran	apedekatidzon	—	—
P686 / G694 783 / ndnsc	P3460 / G3588 3808 / dgnp	P1803 / G1803 2021 / ac-n	P2088 / G2094 2380 / ngnpc	P2522 / G2532 2893 / cc	P4071 / G4198 4435 / viim1s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1151 / G1159 1275 / viia1s	—
ἀργυρίῳ	τῶν	ἐξ	ἐτῶν	καὶ	ἐπορεύομην	καὶ	ἐδαπάνων	—
srebrem	(z)	sześciu	lat;	i	udawałem_się	i	opłacałem	—
argyrio	ton	heks	eton	kai	eporeuomen	kai	edapanon	—
P838 / G846 920 / rpanp	P1720 / G1722 1926 / pd	P2409a / G2419 2730 / ndfsp	P2582 / G2596 2947 / pa	P1530 / G1538 1735 / aiamsn	P1765 / G1763 1982 / namsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P1319 / G1325 1464 / viia1s	—
αὐτὰ	ἐν	Ἱερουσαλημ	καθ’	ἕκαστον	ἐνιαυτόν	1,8 καὶ	ἐδίδουν	—
je	w	Jeruzolimie	za	každy	rok.	I	dawałem	—
auta	en	Ierusalem	kath	hekaston	eniauton	kai	edidun	—
P838 / G846 920 / rpanp	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P3612 / G3737 3964 / andmpn	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / ddfp	P5352 / G5503 5745 / ndfpc	P2522 / G2532 2893 / cc	P4208 / G4339 4577 / ndmpc	P3460 / G3588 3808 / ddmp
αὐτὰ	τοῖς	ὄρφανοῖς	καὶ	ταῖς	χήραις	καὶ	προσηλύτοις	τοῖς
je	—	sierotom	i	—	wdowom	i	przybyszom	—
auta	tois	orfanois	kai	tais	cherais	kai	proselytois	tois
—	—	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P5061 / G5207 5425 / ndmpc	P2460 / G2474 2752 / ngmsp	P1525 / G1533 1731 / viia1s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1319 / G1325 1464 / viia1s	P838 / G846 920 / rpdmp
προσκεϊμένοις	τοῖς	υἱοῖς	Ἰσραηλ	εἰσέφερον	καὶ	ἐδίδουν	αὐτοῖς	—
dolaczonym_do	—	synów	Izraela;	przynosiłem	i	dawałem	im	—
proskemenois	tois	hyiois	Israel	eiseferon	kai	edidun	autois	—
P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddns	P5009 / G5154 5377 / aodnfn	P2088 / G2094 2380 / ndnsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P2066 / G5315 2356 / viia1p	P838 / G846 920 / rpanp	P2582 / G2596 2947 / pa	P3460 / G3588 3808 / dans
ἐν	τῷ	τρίτῳ	ἔτει	καὶ	ἡσθίομεν	αὐτὰ	κατὰ	τὸ
w	—	trzeci	rok,	i	jedliśmy	je	według	—
en	to	trito	etei	kai	esthiomen	auta	kata	to
P4236* / G4366 4616 / nansc	P3460 / G3588 3808 / dans	P4237 / G4367 4618 / vxpans	—	P3888 / G4012 4241 / pg	P838 / G846 920 / rpgmp	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddms	P3424 / G3551 3756 / ndmsc
πρόσταγμα	τὸ	προστεταγμένον	περὶ	αὐτῶν	ἐν	τῷ	νόμῳ	—
nakazu,	(co)	nakazane	o	nich	w	—	prawie	—
prostagma	to	prostatagmenon	peri	auton	en	to	nomo	—
P3348 / G3475 3451 / ngmsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P2582 / G2596 2947 / pa	P3460 / G3588 3808 / dafp	P1785 / G1785 2009 / nafpc	P3614 / G3739 3965 / rrafp	P1781 / G1781 2000 / viam3s	—	—
Μωσῆ	καὶ	κατὰ	τὰς	ἐντολάς	ἃς	ἐνετείλατο	Δεββωρα	—
Mojżesza	i	według	—	przykazań,	które	przykazywała	Debora	—
Mose	kai	kata	tas	entolas	has	eneteilato	Debbora	—

P5162 / G5310 5530 / anmnsn	P5334 / G5485 5721 / nafsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3318 / G3444 3653 / nafsc	P1799 / G1799 2018 / pg	— 1630 / ngmsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P60 / G59 152 / via1s
ὕψιστος	χάριν	καὶ	μορφὴν	ἐνώπιον	Ενεμεσσαρου	καὶ	ἡγόραζον
Najwyższy	laskę	i	rozcycę	u	Enemessara	i	kurpowalem
hypsistos	charin	kai	morfen	enopion	Enemessaru	kai	egoradzon
P838 / G846 920 / rpdms	P3831 / G3956 4188 / aianpn	P3460 / G3588 3808 / danp	P4184 / G4314 4540 / pa	P3460 / G3588 3808 / dafs	P5388 / G5540 5784 / nafsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P4071 / G4198 4435 / viim1s
αὐτῷ	πάντα	τὰ	πρὸς	τὴν	χρῆσιν	1,14 καὶ	ἐπορευόμην
mu	wszystkie	(te)	według	—	potrzeby.	I	udałem się
auto	panta	ta	pros	ten	chresin	kai	eporeuomen
P1513 / G1519 1715 / pa	— 3439 / nafsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P60 / G59 152 / via1s	P838 / G846 920 / rpdms	P1559 / G1564 1763 / b	P2190 / G2193 2526 / pg	P838 / G846 920 / rpams
εἰς	Μηδῖαν	καὶ	ἡγόραζον	αὐτῷ	ἐκεῖθεν	ἕως	αὐτὸν
do	Medii	i	kurpowalem	mu	tam,	aż	on
eis	Median	kai	egoradzon	auto	ekeithen	heos	auton
P2522 / G2532 2893 / cc	P3781 / G3908 4149 / viam1s	— 1111 / ndmsp	P899 / G905 1009 / nanpc	P3460 / G3588 3808 / ddms	P81 / G80 172 / ndmsc	P3460 / G3588 3808 / ddms	— 1114 / ndmsp
καὶ	παρεθέμην	Γαβαήλω	βαλλάντια	τῷ	ἀδελφῷ	τῷ	Γαβρι
i	złożyłem	Gabaelowi	sakwy,	—	bratu	—	Gabriego,
kai	parethemen	Gabaelo	ballantia	to	adelfo	to	Gabri
P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfs	P5409 / G5561 5810 / ndfsc	P3460 / G3588 3808 / dgfs	— 3439 / ngfsp	P686 / G694 783 / ngmsc	P4869 / G5007 5244 / nanpc	P1169 / G1176 1296 / ac-n
ἐν	τῇ	χωρᾷ	τῆς	Μηδίας	ἀργυρίου	τάλαντα	δέκα
w	—	kraju	—	Medii,	srebra	talantów	dziesięć.
en	te	chora	tes	Medias	argyriu	talanta	deka
P2522 / G2532 2893 / cc	P3627 / G3753 3980 / cs	P594 / G599 686 / viaa3s	— 1629 / nnmsp	P2522 / G2532 2893 / cc	P928 / G936 1025 / viaa3s	— 4772 / nnmsp	
1,15 καὶ	ὅτε	ἀπέθανεν	Ενεμασσαρ	καὶ	ἐβασίλευσεν	Σενναχηριμ	
I	kiedy	umarł	Enemessar	i	zakrólował	Sennacheryb,	
kai	hote	apethanen	Enemassar	kai	ebasileusen	Sennacherim	
P5061 / G5207 5425 / nnmsc	P838 / G846 920 / rpgms	P472 / G473 557 / pg	P838 / G846 920 / rpgms	P2522 / G2532 2893 / cc	P3460 / G3588 3808 / dnfp	P3471 / G3598 3818 / nnfpc	P3460 / G3588 3808 / dgfs
υἱὸς	αὐτοῦ	ἀντ’	αὐτοῦ	καὶ	αἱ	ὁδοὶ	τῆς
syn	jego	zamiast	niego,	i	—	drogi	—
hyios	autu	ant	autu	kai	hai	hodoi	tes
P862 / G868 940 / viaa3p	P2522 / G2532 2893 / cc	P3641 / G3765 3990 / b	P1408 / G1410 1563 / viap1s	— 1630 / ngmsp	P4071 / G4198 4435 / vnep	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dafs
ἀπέστησαν	καὶ	οὐκέτι	ἠδυνάσθην	πορευθῆναι	εἰς	τὴν	
staly_się_niedostępane	i	już_nie	moglem	udawać się	do	—	
apestesan	kai	uketi	edynasthen	poreuthenai	eis	ten	
— 3440 / nafsp	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfp	P2244 / G2250 2576 / ndfpc	— 1630 / ngmsp	P1653 / G1654 1866 / nafpc		
Μηδῖαν	1,16 ἐν	ταῖς	ἡμέραις	Ενεμεσσαρου	ἐλεημοσύνας		
Medii.	W	—	dniach	Enemessara	miłosiernych_(czynów)		
Median	en	tais	hemerais	Enemessaru	eleemosynas		
P4057 / G4183 4424 / anafpn	P4034 / G4160 4386 / viaa1s	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P81 / G80 172 / ndmpc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P1529 / G1537 1734 / pg	P3460 / G3588 3808 / dgns
πολλὰς	ἐποίησα	τοῖς	ἀδελφοῖς	μου	τοῖς	ἐκ	τοῦ
wielu	dokonałem	—	braciom	my,	(tym)	z	—
pollas	epoiesas	tois	adelfois	mu	tois	ek	tu
P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P3460 / G3588 3808 / damp	P734 / G740 823 / nampc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P1319 / G1325 1464 / viia1s	P3460 / G3588 3808 / ddmp	P3859 / G3983 4214 / vppadmp	P2522 / G2532 2893 / cc
μου	1,17 τοὺς	ἄρτους	μου	ἐδίδουν	τοῖς	πεινώσιν	καὶ
mego.	—	Chleby	moje	dawałem	—	łaknącym	i
mu	tus	artus	mu	edidun	tois	peinosin	kai

P2280 / G2290 2614 / vipa1s	P838 / G846 920 / rpamp	P2522 / G2532 2893 / cc	P2919 / G2928 3265 / viap1s	P2522 / G2532 2893 / cc	P3627 / G3753 3980 / cs	P1920 / G1921 2162 / viaa1s	P3628 / G3754 3981 / cs
θάπτω	αὐτοῦς	καὶ	ἐκρύβην	καὶ	ὅτε	ἐπέγνων	ὅτι
grzebię thapto	ich; autus	i kai	ukryłem_się, kryben	i kai	kiedy hote	dowiedziałem_się, epognon	że hote
P1090 / G1097 1192 / viaa3s	P3888 / G4012 4241 / pg	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P3460 / G3588 3808 / dnms	P927 / G935 1024 / nnmsc	P2522 / G2532 2893 / cc	P3628 / G3754 3981 / cs	P2208 / G2212 2542 / vijp1s
ἔγνω	περὶ	ἐμοῦ	ὁ	βασιλεὺς	καὶ	ὅτι	ζητοῦμαι
wie egno	o peri	mnie emu	— ho	król basileus	i kai	że hote	jestem_poszukiwany, dzetumai
P3460 / G3588 3808 / dgns	P594 / G599 686 / vnaa	P5248d / G5399 5623 / viap1s	P2522 / G2532 2893 / cc	— 679 / viaa1s	P2522 / G2532 2893 / cc	P721 / G726 813 / viap3s	
τοῦ	ἀποθανεῖν	ἐφοβήθην	καὶ	ἀπέδρασα	1,20	καὶ	ἡρπάγη
(dla) tu	uśmiercania, apothanein	złakłem_się efobethen	i kai	zbiegłem. apedrasa		I kai	zostały_zagrabione herpage
P3831 / G3956 4188 / aianpn	P3620 / G3745 3971 / aranpn	P5075 / G5225 1680 / rpd-s	P1475 / G1473 1680 / rpd-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P3630 / G3756 3983 / b	P2631 / G2641 3007 / viap3s	P1475 / G1473 1680 / rpd-s
πάντα	ὅσα	ὑπῆρχέν	μοι	καὶ	οὐ	κατελείφθη	μοι
wszystkie, panta	jakie hosa	(należały) hyperchen	(do)_mnie; moi	i kai	nie u	zostało_zostawione kateleifthe	mi moi
P3637 / G3762 3987 / riins	P3614 / G3739 3965 / rrrns	P3630 / G3756 3983 / b	P353 / G353 439 / viap3s	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dans	P929 / G937 1026 / anansn	
οὐδέν	ὄ	οὐκ	ἀνελήμφθη	εἰς	τὸ	βασιλικόν	
nic, uden	co ho	nie uk	zostałoby_zabrane anelefmthe	(na_rzecz) eis	— to	(skarbu)_królewskiego, basilikon	
P4007 / G4133 4364 / pg	P451a / G451 52 / ngfsp	P3460 / G3588 3808 / dgfs	P1128 / G1135 1234 / ngfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	— 5237 / ngmsp	P3460 / G3588 3808 / dgms
πλήν	Ἄννας	τῆς	γυναικός	μου	καὶ	Τωβία	τοῦ
oprócz plen	Hanny Annas	— tes	żony gynaikos	mej mu	i kai	Tobiasza Tobia	— tu
P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P3630 / G3756 3983 / b	P1325 / G1330 1472 / viaa3p	P2244 / G2250 2576 / nnfpc	P4920a / G5062 5298 / ac-n	P2190 / G2193 2526 / pg	P3614 / G3739 3965 / rrrns
μου	1,21	καὶ	οὐ	διῆλθον	ἡμέραι	τεσσαράκοντα	ἕως
mego. mu	I kai	nie u	przeszło dielthon	dni hemerai	czterdzieści, tessarakonta	do heos	oż (kiedy) hu
P610 / G615 707 / viaa3p	P838 / G846 920 / rpams	P3460 / G3588 3808 / dnmp	P1415 / G1417 1571 / ac-n	P5061 / G5207 5425 / nnmpc	P838 / G846 920 / rpgms	P2522 / G2532 2893 / cc	P5194 / G5343 5576 / viaa3p
ἀπέκτειναν	αὐτὸν	οἱ	δύο	υἱοὶ	αὐτοῦ	καὶ	ἔφυγον
zabili apekteinan	go auton	— hoi	dwa dyo	synowie hyioi	jego autu	i kai	uciekli efygon
P3460 / G3588 3808 / danp	P3610 / G3735 3960 / nanpc	— 67 / ng-sp	P2522 / G2532 2893 / cc	P928 / G936 1025 / viaa3s	— 4764 / nnmsp	P5061 / G5207 5425 / nnmsc	P838 / G846 920 / rpgms
τὰ	ὄρη	Ἀραρατ	καὶ	ἐβασίλευσεν	Σαχερδονος	υἱὸς	αὐτοῦ
— ta	góry ore	Ararat, Ararat	i kai	zakrólował ebasileusen	Asarhaddon, Sacherdonos	syn hyios	jego, autu
P3210 / G3326 3548 / pa	P838 / G846 920 / rpams	P2522 / G2532 2893 / cc	P4884 / G5021 5259 / viaa3s	— 101 / namsp	P3460 / G3588 3808 / dams	— 47 / namsp	P3460 / G3588 3808 / dams
μετ’	αὐτόν	καὶ	ἔταξεν	Ἀχιχαρον	τὸν	Ἀναηλ	τὸν
po met	nim; auton	i kai	mianował etaksen	Achikara, Achicharon	(syna) ton	Anael, Anael	— ton
P81 / G80 172 / ngmsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P5061 / G5207 5425 / namsc	P1909 / G1909 2148 / pa	P3831 / G3956 4188 / aiafsn	P3460 / G3588 3808 / dafs	— 1792 / nafsc	P3460 / G3588 3808 / dgfs
ἀδελφοῦ	μου	υἱὸν	ἐπὶ	πᾶσαν	τὴν	ἐκλογιστίαν	τῆς
brata adelfu	mego mu	syna, hyion	nad epi	całą pasan	— ten	rachunkowością eklogistian	— tes

P925 / G932 1021 / ngfsc	P838 / G846 920 / rpgms	P2522 / G2532 2893 / cc	P838 / G846 920 / rpnms	P2189* / G2192 2522 / viaa3s	P3460 / G3588 3808 / dafs	P1848 / G1849 2096 / nafsc	P1909 / G1909 2148 / pa	P3831 / G3956 4188 / aiafsn
βασιλείας	αὐτοῦ	καὶ	αὐτὸς	εἶχεν	τὴν	ἐξουσίαν	ἐπὶ	πᾶσαν
królestwa basileias	(swego), autu	i kai	on autos	miał eichen	— ten	władzę ekusian	nad epi	całą pasan
P3460 / G3588 3808 / dafs	— 1499 / nafsc		P4980 / G5119 5352 / b	P513 / G515 598 / viaa3s		— 101 / nnmsp	P3888 / G4012 4241 / pg	P1475 / G1473 1680 / rpg-s
τὴν	διοίκησιν	1,22	τότε	ἤξιωσεν	Ἀχιχαρος	περὶ	ἐμοῦ	
— ten	administracją. dioikesin		Wtedy tote	przedstawił_pochwałę eksiosen	Achikar Achicharos	co_do peri	mnie emu	
P2522 / G2532 2893 / cc	P2703 / G2718 3100 / viaa3p	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dafs	P— / G3535 3702 / nafsp	— 101 / nnmsp	P1056 / G1063 1148 / cc	P1505 / G1510 1706 / viaa3s	P3460 / G3588 3808 / dnms
καὶ	κατῆλθον	εἰς	τὴν	Νινευη	Ἀχιχαρος	γὰρ	ἦν	ὁ
i kai	wróciłem katelthon	do eis	— ten	Niniwy, Nineue	Achikar Achicharos	bowiem gar	był en	— ho
— 831 / nnmsc		P2522 / G2532 2893 / cc	P1909 / G1909 2148 / pg	P3460 / G3588 3808 / dgms	P1138 / G1146 1268 / ngmsc	P2522 / G2532 2893 / cc	— 1500 / nnmsc	
ἀρχαιονοχός	καὶ	ἐπὶ	τοῦ	δακτυλίου	καὶ	διοικητῆς		
naczelnym_podczaszym archioinochoos	i kai	nad epi	— tu	pieczęcią daktyliu	i kai	zarządcą dioiketes		
P2522 / G2532 2893 / cc	— 1791 / nnmsc	P1909 / G1909 2148 / pg	— 4772 / ngmsp	P927 / G935 1024 / ngmsc	— 88 / ngmpp	P2522 / G2532 2893 / cc		
καὶ	ἐκλογιστής	ἐπὶ	Σενναχηριμ	βασιλέως	Ἀσσυρίων	καὶ		
i kai	rachmistrzem eklogistes	za epi	Sennacheryba, Sennacherim	króla basileos	Assyryjczyków, Assyriion	i kai		
P2514 / G2525 2884 / viaa3s	P838 / G846 920 / rpams	— 4764 / nnmsp	P1529 / G1537 1734 / pg	P1201 / G1208 1319 / aogfsn	P1505 / G1510 1706 / viaa3s	P1154 / G1161 1280 / cc	— 2025 / nnmsc	
κατέστησεν	αὐτὸν	Σαχερδονος	ἐκ	δευτέρας	ἦν	δὲ	ἐξάδελφός	
ustanowił katestesen	go auton	Asarhaddon Sacherdonos	za ek	drugiego; deuteras	był en	zaś de	bratankiem eksadelfos	
P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1529 / G1537 1734 / pg	P3460 / G3588 3808 / dgfs	P4629 / G4772 5011 / ngfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1909 / G1909 2148 / pg	
μου	καὶ	ἐκ	τῆς	συγγενείας	μου	2,1	καὶ	ἐπὶ
mym mu	i kai	z ek	— tes	rodu syngeneias	meگو. mu	I kai	za epi	
— 4764 / ngmsp		P927 / G935 1024 / ngmsc	P2703 / G2718 3100 / viaa3p	P1513 / G1519 1715 / pa	P3460 / G3588 3808 / dams	P3498 / G3624 3841 / namsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc
Σαχερδονος	βασιλέως	κατῆλθον	εἰς	τὸν	οἶκόν	μου	καὶ	
Asarhaddona Sacherdonos	króla basileos	wróciłem katelthon	do eis	— ton	domu oikon	meگو mu	i kai	
P586 / G591 680 / viap3s	P1475 / G1473 1680 / rpd-s	P3460 / G3588 3808 / dnfs	P1128 / G1135 1234 / nnfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P451a / G451 52 / nnfsc	P2522 / G2532 2893 / cc	— 5238 / nnmsp	P3460 / G3588 3808 / dnms
ἀπεδόθη	μοι	ἡ	γυνή	μου	Ἄννα	καὶ	Τωβίας	ὁ
została_oddana apedothe	mi moi	— he	żona gyne	moja mu	Hanna Anna	i kai	Tobiasz Tobias	— ho
P5061 / G5207 5425 / nnmsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-s	P2522 / G2532 2893 / cc	P1720 / G1722 1926 / pd	P3460 / G3588 3808 / ddfs	P3881 / G4005 4237 / aodfsn	P3460 / G3588 3808 / ddfs	P1859 / G1859 2103 / ndfsc	P1475 / G1473 1680 / rpg-p
υἱός	μου	καὶ	ἐν	τῇ	πεντηκοστῇ	τῇ	ἐορτῇ	ἡμῶν
syn hyios	mój, mu	i kai	w en	— te	Pięćdziesiątnicę, pentekoste	te	święto heorte	nasze, hemon
P3614 / G3739 3965 / rrmfs	P1505 / G1510 1706 / vipa3s	P41 / G40 138 / ananpn	P2033 / G2033 2310 / ac-n	— 1652 / ngfpc	P1089 / G1096 1191 / viap3s	P1475 / G1473 1680 / rpd-s	P706 / G712 799 / nansc	
ἦ	ἐστίν	ἁγία	ἐπτά	ἐβδομάδων	ἐγενήθη	μοι	ἄριστον	
które he	jest estin	świętymi hagia	siedmioma hepta	tygodniami, hebdomadon	został_zrobiony egenethe	mi moi	obiad ariston	

